

اشاره:

نان غذای اصلی مردم و گندم از کالاهای راهبردی تولیدی در کشور است. تولید گندم، ذخیره سازی آن، آرد نمودن آن و سرانجام توزیع نان، چرخه قوت مردم را تشکیل می‌دهد که دولت تلاش دارد با ارزان ترین قیمت و بهترین شیوه تولید و توزیع گردد.

وجود یارانه گندم سبب می‌شود که نان در ایران در واقع مجانی به دست مردم برسد و به همین جهت میزان حیف و میل و ضایعات آن نیز بسیار زیاد است. سازمان غله کشور با خرید به موقع گندم مازاد بر نیاز کشاورزان، ذخیره سازی آن و توزیع آرد تلاش می‌کند، چرخه تولید و توزیع نان را باگردشی منظم به پیش برد و خوشبختانه در این زمینه تاکنون موفق بوده است.

برای بررسی عملکرد این سازمان و دریافت نقطه نظرات کارشناسی در زمینه توزیع نان و چند و چون فعالیت سازمان غله کشور در این زمینه، خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» با آقای محمد کریمی نوری، مدیرعامل این سازمان گفت‌وگویی دارد که با هم می‌خوانیم.

ذخیره سازی و توزیع قوت مردم

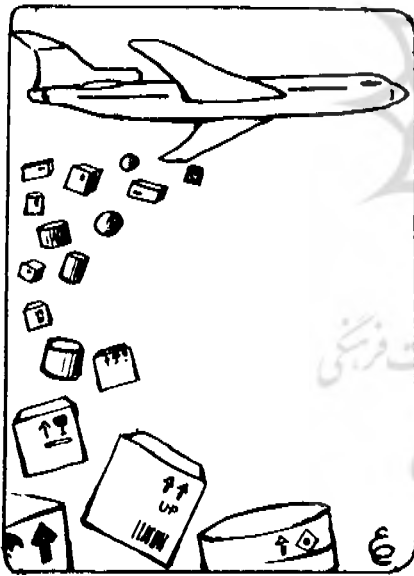
■ روند توزیع کالاها به ویژه کالاهای اساسی چه ویژگی‌هایی دارد و برای برقراری یک شیوه توزیع خوب چه عوامل و راهکارهایی لازم است؟

□ به طور کلی توزیع کالاهایی که دولت به آنها یارانه می‌دهد، باید از سوی همین نهاد کنترل شود. در این زمینه هر اندازه دولت قوی عمل کند، باز هم نواقصی در توزیع کالاها در جامعه دیده می‌شود، زیرا قیمت آن با بهای واقعی تفاوت دارد و قاچاق فروشان اشکالاتی را در توزیع کالاهای یارانه دار به وجود می‌آورند. لذا زمانی توزیع این گونه کالاها طبیعی خواهد شد که قیمت آن واقعی و یارانه حذف شود.

به نظر من پرداخت یارانه غیرمستقیم به طور ماهانه به کسانی که یارانه به آنها تعلق می‌گیرد و به صورتی که مشمول مالیات و بیمه نباشد، ضرورت دارد. وجود دو قیمت برای کالا سبب شکنندگی قیمت می‌شود و قاچاق فروشان خلاءهایی را ایجاد می‌کنند و توزیع نابه سامان می‌شود.

■ در حال حاضر در توزیع کالاهای یارانه دار چه مشکلاتی وجود دارد؟

□ برای آن که مشکلی نباشد، دولت عرضه و توزیع این گونه کالاها را به حد فزونی در جامعه انجام داده است، اما ارزان بودن بهای این گونه کالاها به تولید داخلی ضربه می‌زند و بخش عمده‌ای از تولید داخلی نیز به صورت قاچاق از کشور خارج می‌شود مانند قند و شکر، روغن (کوپنی)، در واقع دونه‌ری و غیرواقعی بودن قیمت

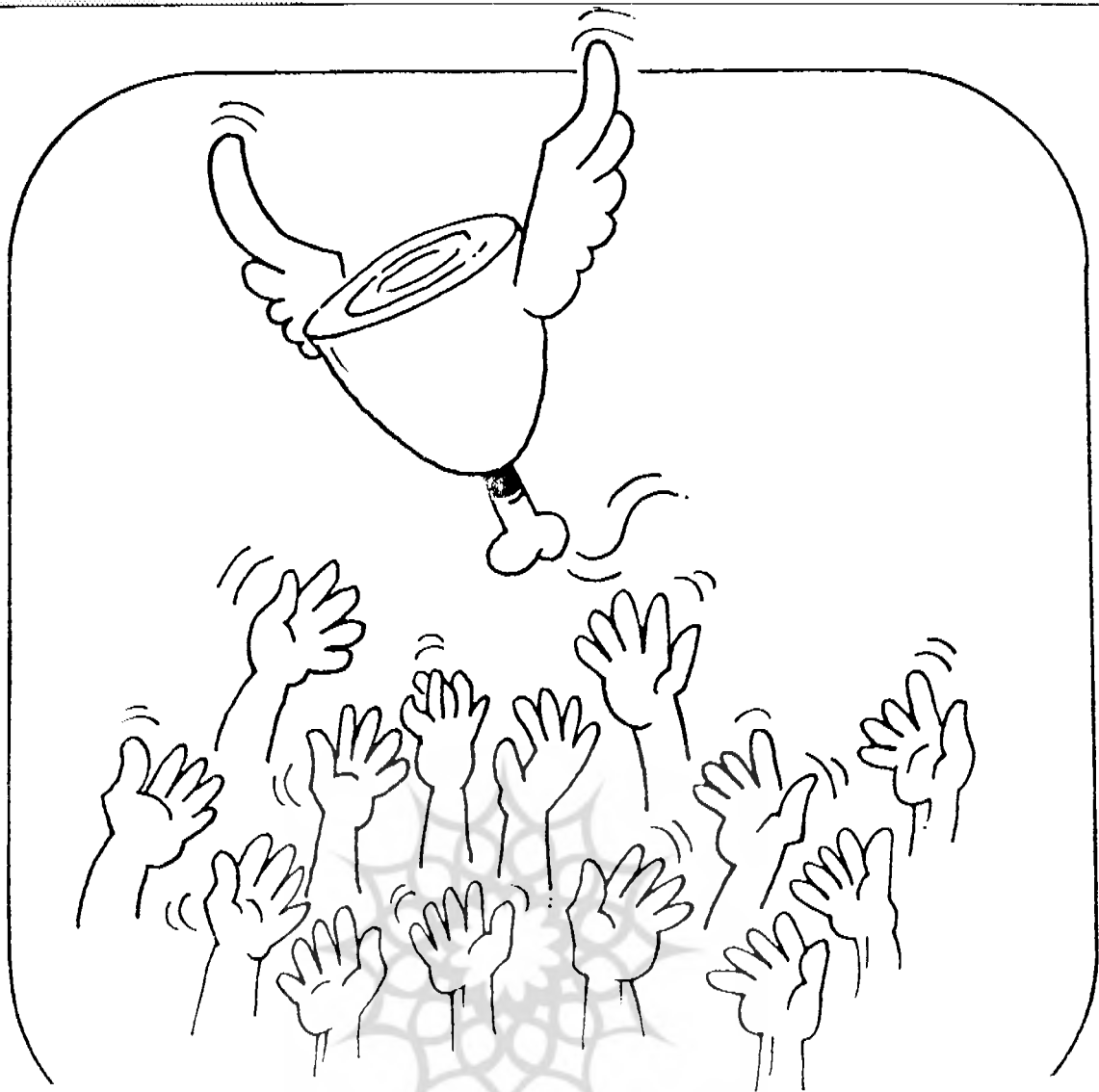

این گونه کالاها، مشکلاتی را برای توزیع آنها ایجاد می‌کند.

■ چه توصیه‌هایی برای بهبود شیوه توزیع کالاها در کشور

دارید؟

□ ارج نهادن به اتحادیه‌ها و یکپارچه نمودن سازمان‌های توزیع کمک به سزایی به کار توزیع در سطح کلان می‌کند. در جامعه ما بستر سرمایه‌گذاری برای تولید هنوز ناامن است و سرمایه‌ها نیز بیشتر از کالاها موجود در دسترس مردم است و این یک فاجعه

سرمایه نباید هرگز در تولید به کار رود و در واقع راه سرمایه در امور تولیدی را سد کرده است و به کارهای قاچاق فروشی سوق پیدا می‌کند.

این اعلان وزارت امور اقتصادی و دارایی که ۴۵ درصد سرمایه، خارج از شبکه کار می‌کند، به حق است اما گفته نشده که مشکل از کجاست. در حالی که درد از قانونمندی‌های همین وزارتخانه می‌باشد.

■ بخش خصوصی و دولت کدامیک در توزیع توفیق بیشتری دارند؟

□ دولت نباید امر توزیع را به عهده بگیرد. تجربیات گذشته نیز نشان داده است که هر گاه توزیع از سوی دولت و در سطح وسیع انجام شده، بخش خصوصی کالاها را خریداری و در انبارها احتکار و سپس به چند برابر قیمت دولت عرضه کرده است. همان‌گونه که حضرت امام (ره) فرمودند: هر کاری که مردم می‌توانند بکنند، باید مردم بکنند، هر کاری که مردم نمی‌توانند بکنند، باید دولت

می‌باشد. اگر توزیع سالم مراد باشد، باید تعادل میان سرمایه و موجودی کالا به‌ویژه در بخش توزیع و خدمات فراهم شود و مازاد سرمایه به سمت تولید هدایت شود. اگر وضعیت به‌گونه‌ای باشد که سرمایه کمتر از کالا باشد و کالا در دست یک کاسب با سرمایه اندک چند بار در سال بچرخد، قیمت کالا با تفاوت کمتری مبادله می‌شود. اما زمانی که سرمایه زیاد است، گنجایش گردش کالا از بین می‌رود و بازار کاذب به وجود می‌آید که «خواب کالا» را به همراه دارد. نباید مردم را تعزیر یا سرزنش نمود، بلکه باید سرمایه‌ها را به سمت تولید هدایت کرد. اما متأسفانه قانونمندی‌های وزارت امور اقتصادی و دارایی طوری است که نفی ارزش سرمایه کرده است. قانون مالیات‌ها مربوط به زمانی است که تفکر متمرکزگرایی در کشور حاکم بود، اما با تغییر ساختاری که از سوی ریاست جمهوری اسلامی ایران اعلام شده، باید مبنای این قانون تغییر می‌کرد.

در این قانونمندی‌ها به صراحت سود تصاعدی شده، بدون آنکه نقش سرمایه در آن دیده شود. معنای این امر آن است که

○ تفاوت قیمت کالاهای یارانه‌ای سبب می‌شود که با وجود تلاش دولت، نواقصی در توزیع این کالاها به وجود آید و قاچاق‌فروشان اشکالاتی را به وجود آورند.

کمکشان کند یا باز هم مردم انجام دهند. کارهایی باید دولت انجام دهد که مردم نمی‌توانند بکنند و یا نباید بکنند.

■ نقش سازمان غله در خرید تضمینی خرید گندم مازاد بر نیاز کشاورزان چیست؟

□ سازمان غله متولی تولید کالایی است که دولت بر آن اهتمام وافر دارد. گندم نقش تعیین‌کننده‌ای در محصولات مصرفی دارد و با توجه به یارانه‌ای که دولت برای نان مردم می‌پردازد سازمان غله به‌عنوان مجری سیاست‌گذاری‌ها و اجرای طرح‌های تدوین‌شده، فعالیت دارد. در واقع این سازمان در جهت تأمین اساسی‌ترین کالای مردم، نقش اساسی دارد.

■ نقش سازمان غله کشور در ذخیره‌سازی گندم چیست؟

□ نقش اصولی سازمان غله، فراهم کردن امکانات جابه‌جایی و ذخیره‌سازی است و سیاست‌گذاری در این زمینه از اهم وظایف آن است. در گذشته برای انبار غله فقط به‌صورت میله‌ای سیلوسازی انجام می‌شد. با درآمد کلان نفت از سال ۱۳۵۰ ساخت سیلوها به دست شرکت‌های خارجی افتاد، اما طرح‌های ایجاد سیلو در آن دوره یا انجام نمی‌شد و یا اگر انجام می‌شد با وجود سرمایه‌گذاری سنگین کمتر از نیاز بود. با صنعتی شدن موضوع غله این سازمان مسؤلیت بیشتری پیدا کرد. با تفاوت قیمت گندم و آرد یارانه‌ای، هر ساله شمار بیشتری از کشاورزان فروشنده گندم تولیدی خود به دولت بودند و دولت نیز وظیفه ذخیره‌سازی گندم و تولید آرد را به‌عهده داشت. با توجه به نیاز مبرم به ذخیره‌سازی گندم، ظرفیت سیلوه‌های میله‌ای هرگز متناسب با تقاضا نبود و در سال‌های ۷۱ و ۷۲ نیز شاهد بحرانی در انبارسازی گندم بودیم، تا آن که طرح سیلوه‌های روباز از استرالیا به ایران آورده شد. این طرح برای ذخیره راهبردی گندم بسیار مؤثر بوده و توانست مشکل ذخیره‌سازی را حل کند. از سال ۱۳۷۳ سازمان غله از مشکل ذخیره‌سازی رها شد، زیرا لازم نبود که برای ساخت سیلوه‌های میله‌ای فعالیت کند و سرمایه‌گذاری برای ایجاد سیلوه‌های روباز انجام شد. در سال‌های ۷۴ و ۷۵ بیش از ۹۵ درصد از جمعیت کشور از غله دولتی استفاده کردند و فقط ۳ درصد مردم از غله تولیدی خود استفاده نمودند.

به تازگی طرح کمک به انبارسازی کارخانجات آرد تدوین شده است که سرمایه‌گذاری در آن کم و کارایی آن زیاد است و هزینه

○ ارزان بودن قیمت کالاهای یارانه‌ای نه تنها به تولید داخلی لطمه می‌زند، بلکه بخش عمده‌ای از تولید مانند قند و شکر و روغن کوپنی، به‌صورت قاچاق از کشور خارج می‌شود.

جابه‌جایی گندم با این طرح کاهش می‌یابد و کاملاً مقرون به‌صرفه است.

■ برای حفظ منافع سرمایه‌گذاران، چه اقداماتی در بخش توزیع صورت گرفته است؟

□ تمام تلاش دولت برای حفظ منافع مصرف‌کنندگان است. قیمت تمام‌شده آرد در سال جاری هر کیلو ۶۰۰ ریال است و تقریباً مجانی در اختیار مصرف‌کنندگان قرار می‌گیرد. البته ارزانی بیش از حد این کالا سبب شده که بی‌ارزش تلقی شود و به‌همین جهت تولیدکننده تلاشی برای بهینه‌سازی تولید نمی‌کند، زیرا که آرد را مجانی دریافت می‌کند و مصرف‌کننده محصول آن به غیر از انسان‌ها، دام و طیور نیز می‌باشند که به کیفیت کالا توجه ندارند. مصرف‌کننده نان نیز از آنجا که پول زیادی بابت آن نمی‌دهد، تلاشی برای نگهداری و مصرف درست آن انجام نمی‌دهد.

سعی دولت آن است که نان مردم که ۶۰ درصد خوراک آنها را تشکیل می‌دهد، تقریباً مجانی عرضه شود و مجانی بودن نان نیز ضایعات آن را به دنبال دارد. در این زمینه سیاست‌گذاری‌های خاصی در شرف اعمال است که شاید تا ۳۰ درصد از ضایعات نان بکاهد. البته چاره‌نهایی آن است که یارانه به‌طور مستقیم پرداخت شود و نان قیمت واقعی پیدا کند. دولت یارانه را به مقتضای سیاست کلان نظام در اختیار مردم قرار می‌دهد به‌گونه‌ای که به آنها اجحاف نشود. این امر انجام‌شدنی و کارساز است.

■ میزان مصرف گندم در کشور چقدر است و سال آینده چه میزان پیش‌بینی می‌شود؟

□ در سال ۷۵ که «خودمصرفی» گندم وجود ندارد و همه از «یارانه مصرف» بهره‌مند شده‌اند، میزان مصرف گندم ۱۰ میلیون و ۵۰۰ هزار تن برآورد می‌شود. بر اساس میزان جمعیت، مصرف گندم در سال ۷۶ حدود ۱۰ میلیون و ۹۰۰ هزار تن پیش‌بینی می‌شود. در سال ۱۳۷۴ نیز میزان مصرف گندم در کشور ۹ میلیون و ۹۰۰ هزار تن بود.

■ بخش خصوصی در حفظ و نگهداری انبارها و توزیع چه نقشی دارد؟

□ پیش از این سازمان غله امور حفظ و نگهداری انبارها را

خریداری شد.

■ قیمت گندم در بازار آزاد چقدر است و تحت تأثیر چه عواملی است؟

۱. اگر دامداران بتوانند غذای مورد نیاز دام یا طیور را از محصولات غیر از گندم تأمین کنند، گندم، قیمت بازار آزاد نخواهد داشت و خریداری به جز دولت و سازمان غله کشور برای خرید گندم از تولیدکنندگان وجود ندارد.

■ در تولید گندم چه عواملی تأثیر بیشتری دارند؟

□ در میان عوامل تولید گندم، آب بیش از دیگر عوامل تأثیر دارد. سدسازی نقش مهمی دارد. با برنامه‌های دولت اگر بتوان آب مورد نیاز زمین‌های زراعی را از طریق سدها تأمین کرد، تولید گندم باز هم افزایش خواهد یافت. البته کود شیمیایی نیز از عوامل مهم دیگر است. سیاست‌های کلان جمهوری اسلامی ایران در زمینه کشاورزی، ثمرات خود را در سال آینده نشان خواهد داد.

■ واردات گندم تحت چه شرایطی و به چه میزان انجام می‌شود؟

□ معمولاً در دوره خرید تضمینی گندم از کشاورزان به واردات آن نیازی نیست. سالانه ۵ تا ۶ میلیون تن گندم از کشاورزان خریداری می‌شود، اما زمانی که کمبود گندم باشد، خریدهای خارجی شروع می‌شود. تولید گندم در شرایط مساعد جوی، تقریباً نیاز هفت ماه و نیم کشور را تأمین می‌کند و بقیه از خارج خریداری می‌شود. به‌طور کلی دوسوم گندم مورد نیاز از داخل و بقیه از خارج تهیه می‌شود.

■ به‌طور کلی چه سیاست‌هایی در احداث سیلو دنبال می‌شود؟

□ تا زمانی که مصرف و تولید گندم یکسان باشد، نیاز به احداث سیلوهای «میله‌ای» نیست، بلکه گندم در انبارهای «رو باز» نگهداری می‌شود و نیاز کشور به ذخیره و سیلوسازی با حداقل هزینه تأمین می‌شود. زمانی که گندم صادر شود، باید در بنادر سیلوهایی ساخته شود تا کشتی‌های خریداران را به سرعت تجهیز و پر کند.

هزینه نگهداری گندم در سیلوهای روباز بسیار کم و معادل ۱۰ درصد هزینه سیلوهای میله‌ای است. به‌طور کلی سیلوهای میله‌ای برای نگهداری ذخایر راهبردی گندم و صادرات آن لازم است و زمانی که تولید و مصرف متعادل باشند، سیلوهای روباز مطلوب‌ترین نوع سیلو می‌باشد.

به‌عده داشت ولی به‌تازگی برای جلوگیری از گسترش بی‌رویه این سازمان، خدمات انبارها به‌صورت اجاره به بخش خصوصی واگذار شده است. این اقدام در جهت اجرای سیاست کلان کشور و با نظارت کلیدی سازمان غله صورت می‌گیرد. توزین و دفترداری زیر نظر سازمان غله کشور می‌باشد ولی توزیع با حواله سازمان توسط بخش خصوصی انجام می‌شود.

اخیراً در چند استان کشور زمینه لازم برای واگذاری تمام امور به بخش خصوصی فراهم شده است و فقط مدیریت بر نظارت توسط سازمان غله کشور و با حواله این سازمان انجام می‌شود. سازمان غله در نظر دارد تمام امور مربوط به نگهداری تا توزیع گندم را به بخش خصوصی بسپارد و فقط حواله صادر کند.

■ آیا سازمان غله کشور در حال حاضر برای توزیع گندم یا

آرد مشکلی دارد؟

□ از آغاز اجرای نخستین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی کشور تاکنون هیچ مشکلی که توقف فعالیت سازمان را سبب شود، وجود نداشته است. فعالیت این سازمان در زمینه خرید و ذخیره‌سازی گندم بسیار روان انجام می‌شود و به نحو مطلوب آرد بین نانوائی‌ها توزیع می‌شود. در مقابل نانوائی‌ها اکنون کیسه‌های آرد انباشته شده است و جدای از این امر هر نانوائی نیز یک حواله آرد دارد.

■ ظرفیت ذخیره‌سازی انبارهای گندم کشور چقدر است؟

□ ظرفیت انبارها و سیلوهای کشور در حال حاضر بیش از ۴ میلیون تن است. این سیلوها به‌دو صورت «میله‌ای» و «رو باز» می‌باشند.

■ آیا با وجود قیمت کنونی غله در کشور، تولیدکنندگان و

مصرف‌کنندگان به حقوق خود رسیده‌اند؟

□ شورای اقتصاد قیمت را برای تولیدکننده گندم مشخص می‌کند و طوری تعیین می‌شود که تولیدکننده رغبت به تولید داشته باشد. با توجه به عواملی که در تولید گندم نقش دارند مانند سم، کود شیمیایی، آب و... قیمت گندم تقریباً معتدل است و تا حد زیادی کشاورزان رغبت به تولید گندم دارند. در مورد مصرف‌کنندگان نیز باید گفت که آنها تقریباً نان را مجانی تهیه می‌کنند.

■ میزان و قیمت خرید تضمینی گندم در سال جاری چقدر

است؟

□ قیمت خرید تضمینی هر کیلو گندم از کشاورزان در سال زراعی ۷۶ برابر با ۴۸۰ ریال است. در سال زراعی ۷۵ این قیمت ۴۲۰ ریال بود. میزان خرید گندم از کشاورزان در سال ۷۵ برابر با ۵ میلیون تن بود. در سال ۷۴ حدود ۶ میلیون تن گندم از کشاورزان